

KERESZTÉNY MAGVETŐ.

XLIX. évfolyam.

Julius—Augusztus.

4. füzet.

Gyászima.*

Atyánk! Égnek és földnek királya, népek és nemzetek ura! Nevednek imádlására gyűltünk össze hajlékba, mint amyszor, e reggeli órán is. De megbocsáss nekünk, ha ma hálaadó érzések helyett gyásznak és fájdalomnak, kétségnek és aggodalomnak érzései kéri az első helyet szivünkben — s a magasztalás szavai helyett, amelyek elcsuklanak ajkainkon — könnyeinkkel imádunk Téged. Ó, mert a harangok, amelyek imára hívtak, országoknak és nemzeteknek gyászát hirdetik s mi mély megindulásban állva e helyen: nem tudjuk, hatalmadat rettegjük-e inkább, amely életet ad és életet olt ki, vagy fűrkésszük gyarló, véges értelmünkkel bölcsességed útjait, amellyel intézed egyesek és népek sorsát?!...

Ó, nem azért Atyánk! mintha a te örökös hatalmadban és atyai gondviselésedben kételkednénk. Hiszen számtalan jelei állanak szemeink előtt ennek, mint minden napon, úgy e pillanatokban is. De oly nehéz nekünk néha a te bölcsességed titkaiba behatolni, csak addig is, amíg a sejtés világa elhat s oly erőnket meghaladó feladat nem egyszer az eseményeket, amelyek előttünk történnek, összeegyeztetni a te atyai jószágod, egyesek és népek fölött örökös gondviselésed gondolatával!

Most is ó Atyánk!...

Ó, most különösen is, a midőn a harangok, amelyek e helyre hívtak, nemzetünknek és országunknak gyászát hirdetik s mi mély megdöbbenéssel gondolunk a gonoszság tetteire, amelyet egy elvakult, önmagáról, szent törvényeidről és a nemesebb emberiségről megfélemedezett

* Ferenc Ferdinánd trónörökös Ő fensége és neje halála alkalmával Kolozsváron, 1914 július 4.

gyermeked elkövetett; a gyilkos golyókra, ó Istenünk, amelyek emberi életet oltva, rémes sivatásokkal országok és nemzetek sorsába — talán döntőleg — szólottak bele!

Most is, ó Atyánk, amidőn sirnunk kell a sírókkal, a nemes érzésűeknek sok ezreivel, szomorú meghatottsággal látva, hogy akik »életükben egymást szerették, halálukban sem választattak el«; látva ó Atyánk, egy szempillantás alatt megsemmisülni két életet, amelyek egymáshoz a legmelegebb vonzalom aranyláncával s nemzetek jövőjéhez a jó reménység szálaival voltak fűzve.

Most is, ó Atyánk, amidőn az enyészet sirjába dőlni látunk váratlanul, hirtelen, egy erős, délceg férfit, aki férfi volt a szó nemesebb értelmében, nagy tervekkel, elhatározásokkal, vasakarattal és erős szándékkal, nemes ambiciótól hevített szívvel és öntudatossággal; egy embert, ó Atyánk, aki hú lélettárs és szerető apa volt, kinél a magas állás előkelősége, az emberi erények legnemesbbjeinek fenkölttségével egyesült; aki szeretetével leszállott és magához emelt, nehéz akadályokat gördített el; aki igaz ember volt s hivatott lett volna népek és nemzetek sorsát és jövőjét irányítani, hivatott talán diésőséges ezer évet átélt s ennek annyi megpróbáltatásait is átszenvedett szép magyar hazánkat a haladás és boldogság új útjaira vezetni!?...

Ó édes Atyánk, Istenünk! hogy tilthatnók vissza a fájdalomnak és meghatottságnak bús érzéseit, fájó könnyeit e pillanatokban, a szörnyű véres eseménynek hatása alatt?! A gyermekekre gondolva, akik árvák lettek egyszerre, atya és anya nélkül? Hogy a kétséget és aggodalmat — ama felkent bölcs és nemes szívű agg uralkodóval együtt, aki mint a te szolgád egykor oly sokszorosan megpróbáltatott, a jövő bizonytalanságába tekintve; hogy a veszteségek és csalódások után, amely őt és e nemzetet derült égből jövő villámcsapásként annyiszor és oly gyors egymásutánban érték?!

Ó, hogyan atyánk másként, ha csak nem a Tebened — népek és nemzetek erős Istenében — vetett gyermeki bizalom magasztos, hegyeket mozdító, fölemelő erejével? Hogyan másként, ha csak nem a szeretetben

bizva, amely atyái, amely »nem enged fennebb kísértetni annál, mintsem elszenvedhetnők« s bár »akit szeret, megdorgálja«, »mégis mindeneket javunkra igazgat«?!...

Ó atyánk! »Nem olyanok a te utaid, mint a mi utaink s a te gondolataid, mint a mi gondolataink«, ezt tapasztaltuk nem egyszer. Ezt kell látnunk most is.

Látjuk atyánk a te hatalmatod égen és földön és emlékezünk, hogy a te hatalmad annyiszor félelmes, ó annyiszor rettentő előttünk!

Látjuk a te hatalmatod a nap termékenyítő erejében, a csillagok szelid fényében, de látjuk naptalan és csillagtalan sötétség idején is. Látunk tégedet hitünk szemeivel a béke és derű napjain, amint az atyái szeretet és bölcsesség szelid tekintetével nézed végig teremtett világodat. De látunk Téged, amint kezéd villámokat szór s harcok, némes pusztulások árán viszi előre egyesek és népek sorsát és életét!

Ó édes atyánk, Istenünk! engedd hinnünk most is, hogy a te mindenhatóságod és szereteted a keserüből is édest hozhat ki. Ó engedd remélnünk, hogy a te hatalmas erőd és csodás bölcsességed az emberi gyarlóság pusztításainak romjaira is a boldogság és haladás műveit építheti, a gonoszság szomorú következményeit is elháríthatja s ahol mi véges erőnkben elbizakodva rombolunk, ott a te bölcs gondoskodásod és édes atyái jószágod helyrehoz.

Ó, e hittel engedj tekintenünk az árvákra, akik örökre elvesztették azt az édes és boldogító melegséget, amely mindent, de amelyet mi sem pótolhat.

E hittel erősítsd meg a te fölkenednek, a csalódásokban és megpróbáltatásokban megnemesedett agg fejedelemnek, apostoli királyunknak szívét, hogy ez fűződjék inkább-inkább s fűzze az utódnak szívét is a nemzethez, amely hűségével a trónnak mindig oly szilárd erőssége vala.

E hittel engedj jövőjébe tekintenünk szeretett hazánknak, a nemzetnek, amely »megbűnhődte már a multat és jövődöt«, hogy remélhessük szebb jövőnek virradását.

Neki pedig, aki oly némes ügybuzgalommal készült

a jövő feladataira, aki most is hivatásának és nemesebb emberi érzéseinek lett áldozata — s nekik, akik hűek és igazak valának egymás iránt való szeretetben, emberi és keresztényi kötelességeik teljesítésében, add meg a nyugodalmat s a földi korona helyett ama tündöklő ékességet, az örökélet koronáját!

'Az árvákat védelmezze atyái karod s kárpótolja őket az elvesztett boldogságért!

Védelmezd ez árva nemzetet is, amely »elhagyatott, legelhagyatottabb minden népek közt a föld kerekén«.

Ki szívet alkotál
S belé érzelmeket,
Szeretni lángolón
Hazát és nemzetet.
Kinek hatalma szab
Törvényeket, határt,
O népek Istene
Küldj egy reménysugárt!

Egy reménysugárt Ámen.

Oh, életnek és halálnak ura, ki élőknek és holtaknak istene vagy, adj a halottaknak, akik küzdelmek után pihenőre tértek, csendes nyugodalmat; az élőknek pedig szent nyugtalanságot, amely az élő reménység, a munkás hit fáradhatlan erejével irtsa a tévelygést, terjessze az igazak, a te országodat, a szeretet és testvériség országát. Az igazaknak emlékezetek legyenek áldott. Az igazakon legyenek áldások. Áldások legyenek az igazság szent heve! Ámen.

Ürmösi Károly,

A magyar unitárius egyház hitelvei a XVI. században.

Irta: **Dr. Borbély István.**

(Folytatás.)

Parutát nevezetes hely illeti meg a dogmatörténetben. Ő fiatal korában tagja volt a velencei tudós társaságnak (collegia Vicentina), amely 1540 körül először hirdetett antitrinitárius tanokat Itáliában. Ismerőse s barátja volt Blandratának még abból az időből, vitázott Socinus Laeliussal és Gentilissel. Ezek közül Gentilis volt rá legnagyobb hatással, tőle tanulta el a patrotheos elméletét.¹³²

Sommer szakkészültség dolgában tultett Parután. Nemcsak humanista költő volt, ki Heraclidest és János Zsigmondot megénekelte, hanem mint theologus is kivált. Rá legnagyobb hatással Neuserus Ádám, ez a kálvinista, majd antitrinitárius elvei miatt Olevian, Zanchi és Ursinus által halálra üldözött német theologus volt, ki üldözői elől Konstantinápolyba szökött, hol részben meggyőződésből,

¹³² Paruta egyik legismeretlenebb antitrinitárius, kinek szereplése még nem tisztázott. Gentilissel való ismeretsége történeti tény; hitelveik rokonsága azonnal szembeötlök, ha Parutának föntebbi nyilatkozatait összehasonlítjuk Gentilisnek kijelentéseivel. *Trechsel* („Die protestantischen Antitrinitarier vor Faustus Socin“ II köt. XVI. számú melléklet) a berni könyvtár (ex apographo Bibliothecae Bernensis) kéziratárából (Mss. Cod. 122) a következő munkákat tette közzé: „Valentini *Gentilis* Itali Domini Jesu Christi servi de uno Deo, de unius Dei vero filio et de Spiritu S. Paraclito Catholica ex Apostolica Confessio ad Ill. Dom. Simonem Wurstenbergerum Gaji Praefectum dignissimum“ (i. m. 471—479. l.) és „Valentini *Gentilis* Itali piac et doctae in Symbolum Athanasii adnotationes“ (i. m. 480—488. l.)